

*Циганкова З. М.,**кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов**Військового інституту телекомунікацій та інформатизації*

МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ РОМАНІВ ЖАНРУ «ЧИКЛІТ»

Анотація. Статтю присвячено висвітленню мовних особливостей романів жанру «чикліт». Розкрито передумови виникнення і поширення сучасного літературного жанру, визначено його характерні риси.

Ключові слова: чикліт, постфемінізм, жанр, феномен, дискурс, стиль.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням прози постфемінізму почали займатися відносно недавно. Найбільше зацікавлення ця тема викликала в американських дослідників: Р. Бредфорда (R. Bradford), П. Кембелла (P. Cambell), С. Феріса, М. Янга (S. Ferriss, M. Young.), С. Генца (S. Genz), Л. Гейвуда, Дж. Дрейка (L. Heywood, J. Drake), К. Маззи (C. Mazza), Дж. Маєра (J. Maher), С. Мілза (S. Mills), Р. Манфорда, С. Джіліс, Г. Гові (R. Munford, S. Gillis, G. Howie), А. Філіпса (A. Phillips), Дж.Р. Макмілана (J.R. Mcmillan). Вітчизняне літературознавство лише відкриває для себе це явище світового літературного процесу. Так, у літературознавчому плані це питання висвітлювала Ю.Г. Ремаєва («Постфеміністская проза Британии на рубеже XX – XXI вв.: феномен «чиклит»). Окремо слід назвати спеціальне дослідження Н.Ю. Степанової «Контраст как средство создания комического эффекта (лингвостилистический аспект)», виконане на матеріалі романів того ж жанру.

Актуальність дослідження підтверджується відсутністю наукових праць, присвячених системному аналізу лінгвістичних особливостей сучасного літературного жанру.

Мета статті полягає у визначенні мовних особливостей романів жанру «чикліт», особлива увага приділяється виявленню дискурсивних характеристик зазначених творів.

Виклад основного матеріалу. Феномен постфемінізму з'явився у 90-ті рр. минулого століття як наслідок цілої низки концептуальних конфліктів і протиріч фемінізму 80-х і 90-х, що спричинили його подальшу фрагментацію як єдиної течії.

Сучасна жінка має справу з суперечливими ідеологіями і намагається бути успішною. З одного боку, вона хоче відстоювати свою жіночність, тобто щоб її сприймали доброю, товариською, вихованою, справедливою і привабливою, з другого – вона прагне рівності з чоловіками, хоче продемонструвати найкращі чоловічі риси, а саме всемогутність, раціональність, впевненість у собі й силу.

На основі названих причин соціологи визначають у сучасному фемінізмі перехід від «фемінізму рівності» до «фемінізму відмінності», тобто від фемінізму до постфемінізму.

У 1995 р. американці Кріс Мазза і Джеффри Де Шелл обрали такий заголовок для антології постфеміністичної прози, художніх творів другої хвилі фемінізму 90-х: Chick lit: Postfeminism Fiction – «Чикліт: Література постфемінізму» [6, с. 113]. Парадоксально, але термін «чикліт», який випадково виник, був помічений критиками та журналістами, і почав активно вживатись у мові на позначення нового літературного

жанру. Після триумфу перших романів «чикліт» фактично став одним із головних жанрів західної белетристики і наприкінці 90-х закріпив свою популярність вдалими екранізаціями найвідоміших романів – «Щоденник Бріджит Джонс» Х. Філдінг і «Секс у великому місті» К. Бушнелл.

У 2004 р. з'явилася стаття під назвою «Що таке «чикліт»?», у якій було подане таке визначення жанру: «чикліт» – це «сучасний літературний жанр про самотніх жінок, яким зазвичай 20–30 років, які перебувають у пошуку ідеального чоловіка. Жанр «чикліт» відрізняється від класичних жіночих романів тим, що в романах сучасного літературного жанру відображене повсякденне життя молодих працездатних чоловіків та жінок і подано свіжий погляд на їхні стосунки [2, с. 26].

Р. Монтгомері заперечує думку багатьох про те, що «романи жанру «чикліт» – це невдалі, смішні, бездарно написані жіночі романи, які мають негативний вплив на жінок». Вона вважає романи нового жанру «розважальними, цікавими, і багато сучасних жінок ототожнюють себе з їхніми героїнями» [3, с. 26]. Підтвердженням цієї тези є висока популярність романів жанру «чикліт» у світі, яка спричинила розподіл жанру на категорії за цільовою аудиторією: романи, присвячені проблемам жінок із надмірною вагою (Bigger Girl Lit), література для кар'єристок (Career Chick Lit), романи для самотніх жінок, які живуть у мегаполісі (Single City Girl Chick Lit), романи для жінок пенсійного віку (Hen Chick Lit), для шопоголівків (Shopping Chick Lit), для жінок із дітьми (Kids Chick Lit) тощо.

П. Кофі намагається пояснити феномен «чикліт» у такий спосіб: «постфеміністичний роман не надає пояснення тому, якою є або повинна бути сучасна жінка. Насправді постфеміністичний роман заперечує будь-яку конкретику, вичерпність і повномірне значення, чого вимагає визначення». Дослідниця описує жанр, виокремлюючи основні якості його героїнь: «це впевнені, незалежні, навіть відважні жінки, які беруть на себе відповідальність за те, ким вони є, або жінки, які несвідомо за своїли гендерні норми сучасного суспільства і поводять себе відповідно до цих норм» [5, с. 21].

«Постфеміністична» жінка хоче «все відразу», оскільки вона відмовляється розділяти й обирати між своєю публічною, феміністичною і жіночою ролями. «Постфеміністична» жінка намагається інтегрувати «все» у своє життя: поєднати свою роботу, матеріальні досягнення з бажанням мати побут, поєднати свою феміністичну силу і незалежність із жіночими радощами і романтичними стосунками з чоловіками. «Мати все» означає балансувати між професійним успіхом і власними поразками, між феміністичними і суто жіночими правами і можливостями. Її самотній статус звеличує її гламурний і модний стиль життя так само, як і «патологізує» його як неправильну і дефектну соціальну проблему [4, с. 98–99].

Іноді жанр «чикліт» постає як «шик літ» (англ. chic lit – «шикарна література»). Власне, формула «чикліт» розгляда-

ється сьогодні як один із перспективних напрямів сучасної жіночої прози, як література для молодих жінок. Успіх романів «чикліт» дає змогу зафіксувати нові тенденції у розвитку сучасної масової літератури для жінок, що використовує стратегії феміністської прози, але в дещо спрощеному варіанті. Так, жанр «чикліт» використовує мотиви випробувань і трансформації героїв, узятих із фантастичного казкового сюжету, і співвідносить їх із «популярним фемінізмом». Отже, жанр «чикліт» інкорпорує дискурси традиційної казки та феміністської риторики в контексті сучасної масової культури [1, с. 6].

Дискурс жанру «чикліт» відображає постфеміністичні тенденції сучасного західного суспільства. Жіночі типажі західного жанру «чикліт» міцно ввійшли до парадигми масової культури.

Безпосередній, неформальний стиль викладу романів жанру «чикліт» нагадує епістолярну форму, популярну серед романістів XVIII ст., наприклад Френсіса Берні. У романах широко застосовується техніка «потому свідомості», яку започаткували Вірджинія Вульф та інші модерністи. Усі ці прийоми надають читачеві можливість зануритись у свідомість кожного героя, спостерігати за його сприйняттям [3, с. 67].

Літературознавці зазначають, що «чикліт» як жанр також дуже схожий на жанр сучасних глянцевого журналу для жінок. Жіночі глянцево-журнальні утримують аудиторію читачів завдяки концентрації уваги на опікуванні їхньою зовнішністю, яку обіцяють покращити, але не завжди пояснюють це правильно. Так само романи жанру «чикліт» занурюють читача у світ, де краса ніколи не зникає. Відмінною рисою «чикліту» є те, що героїні відверто говорять про свої недоліки, навіть глузують із них, підкреслюють, що нічого ідеального не буває [7, с. 61].

Синтаксис жіночих глянцево-журнальних, як і романів постфеміністичного жанру, клаузальний (clausal), тобто часто використовуються вбудовані відступи. Речення починаються дієприкметниковими або прийменниковими конструкціями, включають герундій та інші віддієслівні конструкції. Пасивні конструкції вживаються відносно нечасто. Такий синтаксис звичайно описує дії, думки і почуття, а не конкретні факти [7, с. 4].

Автори романів жанру «чикліт» використовують у своїх творах мовні засоби, якими носії мови послуговуються у повсякденному спілкуванні. Важливою стильовою особливістю мови сучасних жіночих романів стала простота (у деяких випадках вона доходить до примітивності) викладу інформації, так званий «легкий стиль», що спричинило практично повну відсутність складних і розгорнутих синтаксичних конструкцій. Легкість і простота подання матеріалу, з одного боку, дозволяє розширити коло потенційних читачів, із другого – є чітким відображенням зниження загального культурного рівня сучасного читача. Використання сленгових виразів, розмовної (а іноді й ненормативної) лексики стало у наш час нормою, на що змушені зважати автори. Причиною такого вжитку є особливості стилю «чикліту», який «має бути кокетливим, присмним, комічним, смішним, фривольним і легким. Це мова, якою користуються жінки у повсякденному житті» [7, с. 3].

Отже, можна сформулювати основні особливості романів «чикліт»:

- 1) сюжет романів розкривається за допомогою розповіді від першої особи;
- 2) характерною рисою сюжету є формула «хеппі-енд»;
- 3) мова романів значною мірою визначається сучасною масовою культурою;

4) загальний тон оповіді довірливо-нейтральний, що поєднує у собі гумор та іронію;

5) дискурс романів «чикліт» є поєднанням дискурсів традиційної казки і сучасної феміністичної риторики;

6) за генетичною структурою дискурс «чикліту» є інтертекстуальним кодом жіночого сприйняття дійсності. Інтертекстуальність романів «чикліт» підтверджується тим, що жінки-героїні зображені досвідченими споживачами мас-медійної продукції, а саме глянцево-журнальних та телевізійних програм, які мають попит на масовому ринку;

7) феномен жіночої героїні романів полягає у репрезентації образу сучасної жінки в епоху постфемінізму у різних сферах її життя. Героїня «чикліт» – це тип сучасної емансипованої жінки, яка відстоює свої соціальні позиції і не боїться вступати у конфлікт із чоловічим, часто ворожим, світом;

8) М.Л. Болонєва стверджує, що романи «чикліт» є однією зі сфер репрезентації гендерних концептів MAN і WOMAN. Дискурс «чикліту» – це прямий дискурс щодо концепту WOMAN і перехресний стосовно концепту MAN. На основі ідеї про те, що будь-яка комунікація заснована на опозиції, можна виокремити опозицію гендерного дискурсу у просторі «чикліт»: прямий гендерний дискурс і перехресний гендерний дискурс. У романах «чикліт» представлено комбінацію обох: прямий дискурс – концепт WOMAN – репрезентується особою його носія – жінкою, яка і є референтом дискурсу; перехресний дискурс – концепт MAN – актуалізується із позиції адресанта-жінки. Як наслідок, залежно від адресанта дискурсу отримуємо різні картини репрезентації концептів MAN і WOMAN. У прямому і перехресному гендерних дискурсах з'являється можливість представити концепт WOMAN у сприйнятті чоловіка і навпаки. Дискурсний простір романів «чикліт» дозволяє простежити реалізацію механізму прямого дискурсу. Зміни в економічному, соціально-політичному і культурному житті суспільства початку XXI ст. знаходять своє відображення як у мові, так і в літературі.

Висновки. Таким чином, «чикліт» – це сучасний літературний жанр, який висвітлює життя сучасної жінки очима самої жінки. Незважаючи на невизначеність суспільства стосовно феномена цього жанру, «чикліт» існує і розвивається, стає об'єктом літературознавчих і мовознавчих досліджень. Основою дискурсу «чикліт» є інтертекстуальне поєднання дискурсів традиційної казки і жіночого роману у просторі масової культури.

Подальша перспектива дослідження полягає у когнітивних розвідках персонажного мовлення у романах жанру «чикліт».

Література:

1. Иванов Д.В. Глэм-капитализм / Д.В. Иванов. – СПб. : Петербургское Востоковедение, 2008. – 176 с.
2. Basow S.A. Gender Influences on Adolescent Development / S.A. Basow, L.R. Rubin // N.G. Johnson, M.C. Roberts, J. Worell (Eds.). Beyond Appearance: A New Look at Adolescent Girls. – Washington, DC : American Psychological Association, 1999. – P. 25–52.
3. Ferriss S. Chick-lit: the New Woman's Fiction / S. Ferriss, M. Young. – N. Y. – L. : Routledge, 2006. – 288 p.
4. Genz S. Singled Out: Postfeminism's "New Woman" and the Dilemma of Having It All / S. Genz. // The Journal of Popular Culture. – New Jersey : Wiley-Blackwell, Feb. 2010. – Vol. 43. – Iss. 1. – P. 97–119.
5. Golpalkrishnan J. eBay: The World's Largest Online Marketplace? / J. Gopalkrishnan, V.K. Gupta // A Case Study. – Indian Institute of Management Kozhikode, May 2007. – P. 543–549.

6. Jespersen O. Modern English Grammar / O. Jespersen // On Historical Principles, Part VI. – L. : G. Allen & Unwin, 1954 – P. 113–183.
7. Litosseliti L. Gender and Language Theory and Practice / L. Litosseliti. – N. Y. – L. : Routledge, 2006. – 224 p.

Цыганкова З. Н. Языковые особенности романов жанра «чиклит»

Аннотация. Статья посвящена исследованию языковых особенностей романов жанра «чиклит». Определены предпосылки возникновения и распространения современного литературного жанра, выделены его характерные черты.

Ключевые слова: чиклит, постфеминизм, жанр, феномен, дискурс, стиль.

Tsygankova Z. Language peculiarities in chick lit novels

Summary. The article is devoted to language peculiarities of chick lit novels. Chick lit background and its dissemination is investigated as well as stylistics features of the genre. Chick lit discourse reflects postfeminist tendencies of modern western society. Female types of western chick lit have become a part of mass culture paradigm.

Key words: chick lit, postfeminism, genre, phenomenon, discourse, style.